

4. Мережко Н. В. Управління якістю: підруч. для вищ. навч. закл. Н. В. Мережко, В. В. Осієнка, Н. С. Ясинська. – К.: Київ, нац. Торг.-екон. Ун-т, 2010. 216 с.

5. Статистичні методи керування якістю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

There was mentioned some important points about few main methods of quality production management of productive enterprises. Also there was viewed a systematization of such methods.

УДК 338.432:631.11

Сас Л. С.

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ОГЛЯД ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ

Обґрунтовано необхідність планування та державної підтримки розвитку суб'єктів аграрної сфери. Розкрито сутність та особливості програмного забезпечення розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки.

Ключові слова: планування, державна підтримка, програма, забезпечення, розвиток.

I. Вступ. Зважаючи на особливості ведення діяльності у аграрному секторі, зокрема значну залежність від природно-кліматичних умов, політику держави на внутрішньому і зовнішньому ринках, ефективне функціонування суб'єктів господарювання зазначеної сфери можливе за умови прямої та непрямої державної підтримки, яка реалізується відповідно до розроблених і затверджених програм розвитку.

Основні засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, які вона застосовує для реалізації програм економічного і соціального розвитку визначені ст. 12 Господарського кодексу, зокрема: державне замовлення, ліцензування, патентування і квотування, сертифікація та стандартизація; застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів, надання інвестиційних, податкових та інших пільг, надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій [1].

Як зазначає П. Т. Саблук, державні програми розвитку сільського господарства реалізуються через дотації, ціни, квоти, кредитно-податкову політику [2, 15].

Державні програми, які фінансуються з бюджету є однією з форм підтримки та державного регулювання АПК. В. Р. Німко державне фінансування найважливіших програм розвитку аграрного сектору називає одним з важелів державного регулювання і підтримки сільсько-

господарського виробництва в умовах ринку [3, 190].

Питанням програмного забезпечення та державної підтримки суб'єктів господарювання аграрного сектору присвячені праці І. Баланюка, М. Дем'яненко, А. Діброва, І. Кобута, Ю. Лузан, П. Макаренко, В. Німко, П. Саблука, Г. Черевка та ін. Необхідність стратегічного планування розвитку АПК висвітлюють у своїх працях М. Брусенко, І. Кушнір та ін. Однак ця проблематика не втрачає актуальності і потребує детального висвітлення у сучасних умовах.

II. Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності планування та державної підтримки розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки, з'ясування суті й особливостей програмного забезпечення цього процесу.

III. Результати. Розвиток суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки вимагає належного планування та прогнозування, результати якого висвітлюються і закріплюються у відповідних програмах розвитку. П. М. Макаренко планування та програмування вважає основними складовими механізму регулювання економіки ринкового типу [4, 68].

Планування є першочерговою функцією управління та запорукою успішної діяльності будь-якого підприємства. Результативне функціонування передбачає попереднє планування, реалізацію цілої низки дій – окреслення необхідних операцій, етапів, розроблення відповідної програми та здійснюється на стадії започаткування діяльності, розвитку, визначення результатів, наслідків, контрольних дій та ін. Планування як функція управління на усіх рівнях потребує обґрунтування доцільності, мети, цілей, напрямів, очікуваних результатів від упровадження певних дій, визначення виконавців, термінів реалізації, форм контролю, що закріплюється у відповідних програмах і планах.

Визначення сутності й особливостей програмного забезпечення розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору потребує з'ясування змісту понять “програма”, “забезпечення”, “розвиток”.

Тлумачення поняття “програма”, наведене у науковій літературі достатньо широке. Економічна енциклопедія визначає програму як “план наміченої діяльності та її окремих видів” і виокремлює такі програми – економічну, економічного розвитку, науково-технічну державну та ін. [5, 101–102]. У Економічному словнику програмою вважається “план накресленої діяльності, виклад основних завдань і цілей” [6, 168]. Згідно визначення, наведеного у Новому тлумачному словнику української мови, програма – “наперед продуманий план якої-небудь діяльності, роботи і т.ін.” [7, 24].

Фінансово-економічний словник серед різновидів програм виокремлює бюджетну, виробничу, інвестиційну, документальної перевірки, приватизації та ін. [8, 727–728]. Отож, досліджуване поняття використовується у різних сферах діяльності. В усіх наведених джерелах “програма” ідентифікується з допомогою поняття “план”, тобто наперед продуману етапність визначених дій.

Новий тлумачний словник української мови подає тлумачення поняття “забезпечення” як “надання чи створення матеріальних засобів”; “охорону кого-, чого-небудь від небезпеки”; “гарантування чогось” [7, 684]. Таким чином, “програма забезпечення” означає закріплення, гарантування здійснення відповідних дій.

“Розвиватися” у Новому тлумачному словнику української мови трактується як “виникати або підсилюватися, зростати; набувати великого розмаху, значення, розширюватися; досягати значного ступеня впливу; ставати кращим, досконалішим; підніматися на вищий щабель, досягати високого рівня у чому-небудь; відбуватися у певній послідовності” [7, 148].

У Економічній енциклопедії “розвиток економіки” розглядається як “закономірний процес кількісно-якісних змін у межах економічної системи, її перехід у нову якість, досконалішу форму” [5, 283].

З точки зору науки про управління розвиток вважається однією з його функцій поряд з плануванням, мотивацією, контролем та ін.

Отож, розвиток передбачає кількісні та якісні зміни, вихід будь-якого процесу на якісно вищий рівень. У свою чергу, програмне забезпечення розвитку має забезпечувати досягнення об'єктом

кращого стану у порівнянні з існуючим. Розглядаючи поняття “програмного забезпечення розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору” вважаємо його сукупністю програм, спрямованих на кращий, якісно вищий і досконаліший рівень господарювання суб'єктів, що здійснюють діяльність в аграрній сфері.

Невід'ємними складовими програмного забезпечення є розробники та виконавці програми, її структура, що охоплює мету, цілі, завдання, напрями реалізації, джерела та розмір фінансування.

Особливостями програмного забезпечення розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору є необхідність його соціального, економічного та екологічного спрямування.

Соціальний характер програмного забезпечення передбачає орієнтацію програм розвитку на поліпшення умов життя і праці населення, в першу чергу сільських мешканців.

Економічне спрямування програм розвитку передбачає рентабельне функціонування господарюючих суб'єктів, отримання такого позитивного результату корисної діяльності, який дозволить їм вийти на запланований рівень розвитку.

Екологічність програмного забезпечення потребує визначення і закріплення суб'єктами господарювання аграрного сектору умов ведення господарської діяльності, яка не зашкодить навколишньому природному середовищу та дозволить виготовляти екологічно чисту сільськогосподарську продукцію.

IV. Висновки. Розвиток аграрного сектору є частиною загального економічного розвитку держави. Розробка та реалізація відповідних програм розвитку дозволяє здійснювати коротко-, середньо- та довгострокове планування розвитку суб'єктів господарювання АПК. В рамках даного дослідження програмне забезпечення розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектору розглядається як сукупність програм, які характеризуються соціальним, економічним та екологічним спрямуванням й спрямовані на кращий, якісно вищий і досконаліший рівень господарювання суб'єктів, що здійснюють діяльність в аграрній сфері.

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс] / Верховна рада України. Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?ткун=436-15>.

2. *Саблук П. Т.* Стабільні економічні умови як фактор послідовного підвищення ефективності сільськогоспо-

дарського виробництва / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2003. – № 1. – С. 11-14.

3. Німко В.Р. Державне регулювання і підтримка сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах / В. Р. Німко // Інноваційна економіка. 2007. – № 4. – С. 188-192.

4. Макаренко П. М. Моделі аграрної економіки / П. М. Макаренко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 682 с.

5. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3. – К.: Академія, 2002. – 952 с.

6. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок (українсько-англійсько-російський тлумачний

словник). К.: Максимум; Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 592 с.

7. Новий тлумачний словник української мови: у 3 т. Т. 3. – К.: Аконт, 2006. – 862 с.

8. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. К.: Знання, 2007. – 1072 с.

Grounded necessity of planning and state support of development of subjects of agrarian sphere. Essence and features of development of subjects of menage agrarian the sector of economy software is exposed.

УДК 519.86+33.630*6

Судук Н. В.

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА БАГАТОРІВНЕВИХ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР ЛІСОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Розроблено моделі оптимізації виробництва багаторівневих інтегрованих структур лісопромислового комплексу на основі багатоступінних транспортно-виробничих задач, що включають задачі балансу і розподілу ресурсів та оптимізації транспортних потоків. Реалізація запропонованих моделей дозволяє оптимізувати процеси вибору технологій лісозаготівель, транспортування, переробки деревини, планування і управління збутом продукції.

Ключові слова: багаторівневі інтегровані структури, лісопромисловий комплекс, моделювання, оптимізація виробництва, транспортно-виробнича задача.

І. Постановка проблеми. Одне із центральних місць в плануванні і управлінні підприємствами багаторівневих інтегрованих структур (БІС) лісопромислового комплексу (ЛПК) займають транспортно-виробничі задачі, в рамках яких розглядаються проблеми вибору технологій лісозаготівель, транспортування, переробки деревини, розвитку виробничої бази та інфраструктури БІС ЛПК, розподілу ресурсів і управління основними виробництвами, планування і управління збутом продукції.

Базова транспортно-виробнича модель розміщення лісозаготівельних і лісопереробних підприємств БІС ЛПК передбачає врахування витрат на заготівлю і транспортування лісосировини, оптимальних по відношенню до обсягів її виробництва і споживання. Узагальненням базової моделі є багатопродуктова транспортно-

виробнича задача, що відрізняється від базової відмовою від припущення про однорідність потоків лісосировини. Варіантна транспортно-виробнича задача базується на припущенні можливості вибору лісозаготівельними і лісопереробними підприємствами нормативів виробітку і споживання лісосировини. В моделі використовується поняття технології, що визначається низкою параметрів, серед яких продуктивність машин, устаткування і персоналу, витрати на заготівлю одного кубометра деревини і структура сировини (частка деревини різних порід і певної якості в одиниці заготовлених круглих лісоматеріалів). Ціллю задачі є пошук оптимального поєднання технологій підприємств ЛПК в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління лісовим господарством, формування ефективної структури лісопромислового комплексу присвячено праці таких науковців як І. Ф. Букша [1], С. А. Генсірук [2], Е. О. Салмінін [7,8], І. М. Синякевич, І. П. Соловій, А. М. Дейнека [9,10] та інших. Щодо моделювання процесів розвитку лісового сектору економіки виокремимо праці А. В. Івануса, С. О. Козловського [4,6], присвячені побудові багатопродуктової моделі оптимізації виробничих зв'язків підприємств територіального лісопромислового комплексу за критерієм еколого-економічної ефективності та оптимізації виробничих зв'язків підприємств територіального лісопромислового комплексу за допомогою цільового програмування. Відзначимо також праці Ю. М. Кільчицького [5], Д. Загвойської, А. В. Мельника [3], А. М. Польовського [11].